

Strengere regels moeten ervoor zorgen dat banken minder risico's nemen. Paradoxaal genoeg kan deze nieuwe regelgeving indirect meer reuring op de grondstofmarkten veroorzaken.

MEER SCHOKKEN OP DE GRONDSTOFMARKTEN

Wereldwijd hebben banken afgelopen jaren rigoreus in hun personeelsbestand gesneden.

De hardste saneringen zijn misschien wel doorgevoerd in de bankdivisies die zich bezighielden met handel in grondstoffen. Bij grote banken als JP Morgan en Deutsche Bank werden hele afdelingen in een keer buiten de deur gezet, met als gevolg een dramatische verandering van het machtsverwicht op de mondiale grondstofmarkten.

Decennialang hebben grondstofhandelaren van de grootste banken mee de muziek bepaald in de grondstofwereld. Zij waren de partijen die producten hadden weten te ontwikkelen om de risico's voor grondstofproducenten te beperken.

RISICO'S

Bij de grondstoffenhandel zijn er zowel operationele risico's, prijsrisico's als logistieke risico's. Operationele risico's kunnen ontstaan wanneer bijvoorbeeld een oogst mislukt of een mijnschacht instort waardoor een producent niet aan zijn leveringsverplichtingen kan voldoen. De vaak lange doorlooptijd tussen productie en levering

brengt ook prijsrisico's met zich mee. Grondstoffenhandel omvat ook opslag en transport, beide evenmin zonder risico.

Om dergelijke risico's af te dekken of te 'hedgen', ontstond zowel bij producent als afnemer behoefte aan specifieke producten. Vanwege het op maat gesneden karakter van elke transactie waren bestaande standaardproducten geen optie. Maatwerk via zogenoemde Over-the-Counter of OTC-contracten en gestructureerde producten boden een oplossing. Dit was een kolfje naar de hand van de bankensector, die een nieuwe en lucratieve niche had ontdekt. Bedrijven als Goldman Sachs, Citigroup, Deutsche Bank, Morgan Stanley en JP Morgan bouwden op die manier een dominante positie op in de mondiale grondstoffenhandel.

Daarnaast richtten ook grote gediversifieerde grondstoffengroepen als Glencore en de meeste grote energieconcerns handelsdivisies op. Deze activiteit vormt een natuurlijk tegenwicht voor de cyclische fysieke grondstoffenproductie en is in moeilijke tijden een ideale diversificatie.

Via een systeem van Letters of Credit konden afnemers aankoop, transport en opslag financieren.

Sommige banken gingen nog een stap verder en bouwden ook een netwerk van fysieke grondstoffenactiva en opslagplaatsen uit. Vanaf de jaren negentig begonnen ook de gespecialiseerde handelshuizen aan hun opmars. Groepen als Gunvor, Vitol, Trafigura en Mercuria zijn niet zo bekend bij het brede publiek, maar nemen wel een belangrijke plaats in de wereldwijde grondstoffenhandel in.

CRISIS EN REGELS

De financiële crisis heeft aan die situatie voor altijd een einde gemaakt. Veel banken moesten noodgedwongen aan het overheidsinfuus en vervolgens hun activiteiten sterk inperken. Daarbij kwam ook nog een veelheid aan nieuwe regels. De Basel-normen omvatten

een geheel aan voorschriften waaraan banken moeten voldoen op het vlak van kapitaaleisen en dus solvabiliteit. Eerdere Basel-akkoorden bleken onvoldoende om de kredietcrisis te voorkomen, en bij de derde versie werden de regels dan ook strenger. Basel III wordt pas in 2018 helemaal van kracht, maar verschillende overgangsmaatregelen zijn nu al in uitvoering. De kern van Basel III is dat de hefboomen van de bankbalansen moeten verkleinen. Dit gebeurt door een hoger minimumkapitaal, strengere eisen op het vlak van liquiditeit en een maximale hefboomratio.

Het financieren van handelsactiviteiten is erg kapitaalintensief. Dit betekent dat de kapitaaleisen voor de banken de hoogte ingaan. Het gevolg is dat er strenger zal worden toegezien op onder meer de toekenning van Letters of Credit voor de grondstoffenhandel. De kostprijs van de financiering die wel wordt toegestaan, wordt hoger. Ook het aanhouden van een fysiek netwerk van operationele grondstoffenactiva wordt duurder, doordat de benodigde hoeveelheid werkkapitaal stijgt.

Gespecialiseerde grondstofhandelaren kunnen deze gevolgen maar gedeeltelijk compen-

DE MACHTSPOSITIE IN DE GRONDSTOFFENHANDEL ZAL VERSCHUIVEN VAN ZUIVER FINANCIËLE PARTIJEN NAAR GESPECIALISEERDE HANDELAARS